

ROTTERDAM IN DE EERSTE DAGEN VAN
APRIL 1572,

DOOR

MR. W. BEZEMER.

In het gemeentearchief te Rotterdam bevindt zich een handschrift op papier, groot elf bladen, met het opschrift op het buitenste blad: »Memoria rei gestae in Roterodamo contra Geusios», hetwelk een verhaal bevat van wat er door de regeering van Rotterdam in de eerste dagen van April 1572, na de inneming van den Briel door de Watergeuzen, tot hulp der Spanjaarden en tot bewaring der stad voor den koning verricht is.

Al kan men niet zeggen, dat dit verhaal nieuwe historische bijzonderheden vermeldt, zoo werpt het toch een eigenaardig licht op de gezindheid der Rotterdamsche regeering in die dagen, en is als zoodanig niet van belang ontbloot voor de geschiedenis der stad, reden waarom het hier moge worden afgedrukt. Vooraf een kort overzicht van den inhoud (1).

In den avond van Dinsdag den 1 April 1572 verspreidt zich binnen Rotterdam het gerucht, dat er »piraten» voor den Briel liggen. De burgemeesters, hoewel niets zeker wetend en alleen op het gerucht kunnende afgaan, achten

(1) Het werd reeds afgedrukt in het 7e deel van Nijhoffs *Bijdragen*; op verzoek van den redacteur van dit *Jaarboekje*, hetwelk zich toch hoofdzakelijk ten doel stelt om Rotterdams inwoners tooneelen uit de geschiedenis en vroegere toestanden hunner stad voor oogen te voeren, bewerkte ik dit verhaal voor dat doel.

de zaak toch zoo gewichtig, dat zij dadelijk een bode naar den graaf van Bossu te 's Hage afzenden. Het H.S. verzuimt niet te vermelden, dat genoemde graaf op die wijze de eerste tijding ontving, hetwelk natuurlijk zeer pleitte voor den ijver der Rotterdamsche regeering. Tegelijkertijd had deze getracht om in Schiedam iets naders te weten te komen, doch de bode, die vandaar 's nachts ten 3 ure terugkeerde, wist niet anders te verhalen, dan dat er in Schiedam ook druk over gesproken werd.

Nu moesten de burgemeesters er toch het hunne van hebben, zoodat onverwijld twee mannen te paard den tocht naar Maassluis moesten aanvaarden. Men vernam toen, dat Bossu daar reeds was aangekomen, en aan de burgemeesters van Rotterdam liet vragen, om hem honderd man en eenige zoetelaars toe te zenden. Terstond werd de trom geroerd, om aan het ontvangen bevel gevolg te geven, en bij de stadspoorten werden wachten geplaatst.

De regeering stelde zich echter niet tevreden met aldus de bevelen van Bossu te gehoorzamen, zij wilde ook uit haar zelve een bewijs harer gehechtheid aan de goede zaak geven. Alzoo werd de pensionaris tot Bossu gezonden, om hem van wege de stad alle mogelijke diensten aan te bieden, en in 't bijzonder de hulp van een vaderlandslievend burger, die op zich nam om de bakens uit de Maas te verwijderen, waardoor de rebellen, als zij wilden wegzeilen, in groote moeilijkheden zouden geraken.

Den derden April kwamen er eenige Spaansche soldaten te Rotterdam; burgemeesters en pensionaris hadden de beleefdheid om deze in persoon naar Maassluis te brengen, alwaar zij Bossu nogmaals hunne aanhankelijkheid te kennen gaven.

Op Goeden Vrijdag, 's morgens ten 7 ure, kwamen er

8 vendelen Spaansche soldaten (het z.g. Lombardische regiment) uit Utrecht aan. De regeering haastte zich natuurlijk om deze op alle mogelijke manieren van dienst te zijn, en het was aan haren ijver dan ook te danken, dat die soldaten nog op denzelfden dag in Vlaardingen arriveerden.

Zaterdag daarop volgende, den 5 April, wilde de regeering een nieuw bewijs harer trouw geven. Eenigen tijd geleden had zij op bevel van Bossu eenige victualie ingeslagen, om die te zijner beschikking te houden. Zij meende dat deze nu wel te pas zou komen, en zonder eenig bevel af te wachten, gingen een der burgemeesters en de pensionaris in het holle van den nacht op reis, om Bossu's orders dienaangaande in ontvangst te gaan nemen.

Men weet dat Bossu op zijn tocht, om den Briel aan de Geuzen te ontrukken, weinig succes had. Toen hij door Voorne trok, werd het Nieuwlandsche sluisje door den timmerman Rochus Meeuwzoon vernield, zoodat de wegen onderliepen, en voor de Zuiderpoort van Brielle werd hij zoo warm ontvangen, dat zijne soldaten de vlucht namen, terwijl Treslong intusschen zijne schepen te Bornisse verbrandde (5 April). Na deze vergeefsche poging trok hij met zijn krijgsvolk door Beierland op Dordrecht terug, doch men weigerde daar hem en zijn volk binnen te laten. Alsnu aanvaardde hij den tocht naar Rotterdam, alwaar hij op Dinsdag den 8ste aankwam.

Binnen Rotterdam waren de zaken intusschen bedaard hun loop gegaan. Toen de regeering den 7de overeenkomstig Bossu's bevel weder proviand wilde zenden, werd zij daarin verhinderd, doordat de Geuzen alle veren in het Overmaassche bezet hadden, en in den middag van dien dag kwam de tijding, dat Delfshaven door de Geuzen was ingenomen. Onverwijld werden er nu maat-

regelen genomen om de stad te verdedigen, de muren en poorten werden van geschut voorzien, de burgemeesters riepen de gilden te zamen, om die tot trouw aan den koning en tot dapperheid te vermanen, en de schutterwacht bleef dag en nacht bij alle poorten der stad in het geweer.

Den 8sten was het heiligedag, als wanneer het gemeene volk, zooals het H.S. zegt, zich gewoonlijk pleegt te bedrinken. Ook nu gebeurde dat, en ten 3 à 5 ure na den middag verzamelde zich een hoop dronken gepeupel bij de Oostpoort, dat er zich tegen verzette dat Bossu's soldaten, die omstreeks dien tijd arriveerden, in de stad zouden komen. Bossu, die inmiddels in de stad was gekomen, deed de hoofdlieden der schutters en gilden ontbieden, welke verklaarden dat zij de Spaansche soldaten gaarne zouden binnenlaten, en desgevorderd het volk van de Oostpoort verdrijven. Verschillende burgers, die op de Markt verzameld waren, stemden hiermede in, zoodat een der burgemeesters zich naar de Oostpoort begaf om deze te openen. Deze kon echter wegens het verzet van het volk zijn doel niet bereiken, en hij keerde onverrichter zake tot Bossu terug, die nu zelf nog eene poging bij het volk deed, doch eveneens vergeefs.

Intusschen was het avond geworden, en de regeering, buiten staat om de Spaansche soldaten den toegang te verschaffen, zond hun eenig brood, bier enz. naar buiten.

's Morgens tusschen 3 en 4 uren kwamen de burgemeesters weer bij Bossu, welke laatste nogmaals vroeg of hij op de schutters vertrouwen kon; dit werd hem met nadruk verzekerd. Dientengevolge werden de schutters voor Bossu's logement ontboden, om met hem naar de Oostpoort te trekken.

Het volk, dat zich nog steeds daar bevond, scheen echter een weinig toeschietelijker te zijn geworden, ten-

minste toen de regeering als laatste poging den pastoor daarheen zond om het gepeupel »met goede ende godtsalige middelen ende vermaningen» tot gehoorzaamheid te brengen, kreeg zij gedaan dat de poort geopend zou worden en de soldaten in kleinen getale zouden passeeren. Na nog eenig heen- en weerpraten, en nadat Bossu ook ter plaatse was gearriveerd, kon de baljuw de poort openen, waardoor de Spanjaarden dadelijk naar binnen stroomden. Toen 30 of 40 soldaten binnen waren, deed het volk eene poging om de poort weder te sluiten, doch dit werd door de Spanjaarden belet, die zich met geweld den toegang verschaften, en daarbij verschillende personen doodden. Sommigen waren zelfs zoo verwoed, dat zij rustige burgers in de straten neersloegen.

De regeering droeg er dadelijk zorg voor dat de soldaten goed onder dak kwamen en van levensmiddelen voorzien, tot den 10 April, toen Bossu vertrok om Delfshaven te hernemen.

Bossu en Alva erkenden de goede diensten der Rotterdamsche regeering; de laatste schreef den 14 April aan haar een brief, waarin hij haar wel bedankte voor de gehechtheid aan den koning, door haar aan den dag gelegd, en de moeite die zij zich tot bewaring der stad getroost hadden.

Het komt mij voor niet van belang ontbloot te zijn, om eens te onderzoeken, hoe het in 1572 binnen Rotterdam voorgevallene door de geschiedschrijvers wordt voorgesteld.

In het Rotterdamsche Gemeentearchief bevinden zich eenige kronieken in handschrift, welke van bovengenoemde feiten melding maken. Bezien wij deze eerst.

Een vrij uitvoerig verslag, dat wellicht van een oogge-

tuige afkomstig is, vinden wij een kroniekje Reg No. 10 (1). Men kan niet zeggen, dat dit verhaal onmiddellijk in tegenspraak is met dat der burgemeesteren, doch men krijgt toch een geheel anderen indruk van het gebeurde. Wij lezen in dat verslag hoe Bossu den toegang tot de stad verzocht, wat hem op beleefde wijze geweigerd werd, terwijl de burgers zich tegen een mogelijken overval wapenden. Bossu verzocht nu aan de overheid om alleen maar door te mogen trekken, wat hem na lang heen en weer praten werd toegestaan, onder conditie, dat er telkens maar een of twee rotten Spanjaarden met ongeladen roeren binnen zouden komen. Toen nu de eerste afdeeling door de poort was, kreeg Bossu geschil met een der wachten aldaar, met het gevolg, dat deze laatste door den graaf gedood werd, waarna de Spaansche krijgsknechten met geweld de stad binnendrongen, en 300 à 400 menschen doodden.

Men ziet dat het groote verschil tusschen de twee verhalen gelegen is in de manier, waarop de houding der Rotterdamsche regeering wordt voorgesteld. Het laatste verslag doet denken, dat de regeering even goed als het volk Bossu's binnenkomst wilde verhinderen, doch zich eindelijk liet overhalen tot het sluiten van een vergelijk; het regeeringsverslag echter verhaalt uitdrukkelijk, dat zoowel de burgemeesters als de welgezinde burgers er niet aan dachten om Bossu den toegang te weigeren, dit laatste geschiedde door een hoop gepeupel, dat ondanks alle pogingen niet tot rede te brengen was.

De voorstelling, die door den schrijver van het aange-

(1) Voor het citeeren der handschriften verwijs ik naar het opstel van Mr. S. Muller Hzn. over de Rotterdamsche kronieken in den 3en jaargang van dit *Faarboekje*.

haalde kroniekje gegeven wordt, vinden wij bij de meeste andere schrijvers terug. Het verhaal van Lois in kroniek Rga. No. 16 is bijna een afschrift van dat in No. 10, terwijl Waerschut (Rga. No. 15) zich ook bijna geheel daarbij aansluit, doch alleen niet vermeldt dat Bossu bij de overheid den toegang zou gevraagd hebben; er wordt gezegd dat »na sterck aenhouden geaccordeerd» werd, zonder te verhalen wie eigenlijk dat accoord met Bossu sloot, de regeering of de burgerij.

In Rga. No. 25, bevattende een door van Alkemade vervaardigd afschrift van een ouder kroniekje, vinden wij ook eenige berichten over deze gebeurtenis, en wel zulke als, volgens eene marginale aantekening, opgeteekend zouden zijn door een oud geloofwaardig persoon. De schuld van het gebeurde wordt hier van Bossu afgewenteld, en zou eigenlijk neerkomen op een der Rotterdamsche burgers, den meermalen vermelden Jan de Smid. Wij lezen, dat toen een rot Spanjaarden binnen was, Bossu vroeg of het er genoeg waren, en dat bedoelde Jan toen antwoordde: »Ja, genoeg om dood te slaan», en daarop met zijn zwaard naar den graaf sloeg. Deze riep nu snel zijn volk te hulp, wat de overweldiging der poort en het dooden van eenige burgers ten gevolge had. De schrijver zegt dat hij meent dat dit »opregtelijk de waerheyd» is van 'tgeen toen te Rotterdam geschied is, doch vermeldt tevens dat het verhaal bij van Meteren anders luidt.

Volgens Bor had de zaak zich toegedragen zooals in de eerstaangehaalde kroniek te lezen is: Bossu richtte zich tot de overheid. Hooft, van Meteren, van Reyd, Wagenaar, Chappuys sluiten zich meer bij Waerschut aan, d. i. zij doen niet duidelijk uitkomen wie eigenlijk den grootsten tegenstand aan Bossu bood, en met wie hij eindelijk een accoord aanging. Uit al deze schrijvers

kan men niet opmaken, hoe de gezindheid der regeering tegenover Bossu eigenlijk was. Motley zegt uitdrukkelijk, dat de overheid den doorgang toestond, doch dit zal wel op het gezag van Bor steunen. Volgens Guicciardini werd de vergunning door de burgers gegeven; een dergelijk bericht geeft Mendoc̃a: »le comte obtint des bourgeois le passage des troupes à travers la ville (1).»

Uitvoeriger vinden wij deze quaestie behandeld in de *Mémoires anonymes* (2): de burgers en een deel der regeering waren het niet eens over wat zij doen moesten. Bossu verzocht toen om alleen maar door te mogen trekken »a quoy aucuns desdicts magistrats consentirent sans le sceu des aultres.» Een gedeelte der regeeringsleden handelde dus buiten weten, en waarschijnlijk wel tegen den wil der andere.

Roger Williams geeft in zijne *Memoriën* (3) een verhaal, dat geheel van het bovenstaande afwijkt. Toen Bossu voor de poort kwam, wilden de burgers hem niet binnenlaten, waarop hij hun voorhield dat hij hun gouverneur en landsman was en ten slotte vroeg om de burgemeesters te spreken. Deze kwamen, en nu gebruikte de graaf zoete woorden. Zij antwoordden echter dat zij hem zonder toestemming der burgerij geen toegang durfden verleen, zij moesten eerst eene vroedschapsvergadering beleggen. Toen zij met dat doel waren heengegaan, gaf Bossu eenig goud aan de wacht en ging met hen klinken en drinken »sulx dat men het kleyne deurken van de hameyde of het klinket opende om met den Grave te spreken», waarna deze met zijn krijgsvolk binnendrong

(1) *Commentaires de Bernardino de Mendoc̃a*, I, bl. 260.

(2) *Mémoires anonymes sur les troubles des Pays-Bas 1565—1580. Avec notice et annotations par J. B. Blaes*, I, bl. 104.

(3) *Memoriën*, bl. 94.

en al dood sloeg wat hem ontmoette. Klaarblijkelijk is deze vertelling uit de lucht gegrepen, hoewel het moeilijk te zeggen is hoe de schrijver er aan komt. Was hij ooggetuige geweest, dan stonden wij zeker voor eene groote moeielijkheid, om zulke tegenstrijdige getuigenissen overeen te brengen, doch dat was het geval niet. Williams behoorde tot eene compagnie, door Elizabeth naar Vlissingen gezonden, toen deze stad zich voor den prins had verklaard, en had dus alles slechts van hooren zeggen. Zijn gezag behoeft dus geen gewicht in de schaal te leggen.

Twee vragen doen zich nu op: 1^o. hebben er werkelijk zulke moordtooneelen in Rotterdam plaats gehad, en 2^o. welke was de houding der regeering tegenover Bossu?

De eerste vraag zal oppervlakkig vreemd voorkomen, daar toch eene menigte getuigen daarop een bevestigend antwoord geven. Ik zou haar ook niet stellen, ware het niet dat Bakhuizen van den Brink (1), en op zijn voetspoor Nuyens, verklaarde, dat de moord te Rotterdam op het buitensporigste vergroot is. Hij steunt zijne bewering op *Mendoça*, bij wien wij van de Spaansche soldaten lezen: »ils tuèrent quelques personnes, mais le comte et don Ferdinand de Tolède les arrêterent (2).» Er vielen eenige dooden, evenals bij een dergelijk voorval allicht kan gebeuren, doch Bossu ging verdere gewelddadigheden te keer. Met allen eerbied voor het gezag van den heer Bakhuizen, kan ik zijne meening toch niet deelen. Immers *Mendoça* was in dienst van Alva en had zijn boek aan den koning opgedragen, zoodat het niet zeer waarschijnlijk is dat hij feiten, welke het Spaansche leger (waartoe hij zelf behoorde) in een zeer ongunstig daglicht

(1) *Studiën en schetsen* I bl. 514.

(2) *Commentaires de Bernardino de Mendoça*, I, bl. 260.

stelden, onverbloemd zou hebben neergeschreven (1). Hij loopt los over de zaak heen, waarschijnlijk zoo los als hij 't met zijn geweten overeenbrengen kan, en zulk een negatief verhaal als het zijne kan m. i. de eensluitende en zeer pertinente verklaringen van andere schrijvers niet ontzenuwen.

Om nu de Nederlandsche geschiedschrijvers eens daar te laten, dan zien wij toch dat Tassis en Renon de France, die de zaak wel geen van beiden overdrijven zullen, het getal dooden, de eerste op 200, de tweede op 200 à 300 stellen (2). Weliswaar schreef Bossu aan Alva den 15 April, ter rectificatie van zijn eersten brief, waarin hij gemeld had dat er ongeveer 100 burgers gedood waren, dat het getal niet meer dan 40 bedroeg, doch dat is m. i. wel te verklaren. De schrijvers der Rotterdamsche kronieken en Bor geven een lijst van 40 à 50 personen die omgekomen waren, welke lijst allen schijn heeft van zeer kort na het feit te zijn opgemaakt, doch dat waren alleen zij, wier namen men kende, zoodat als Bossu misschien onderzoek gedaan heeft, men hem niet meer dan 40 of 50 namen heeft kunnen opgeven.

In twee, kort na het voorgevallene geschreven brieven, laat de prins van Oranje zich in zeer sterke bewoordingen daarover uit. In zijn schrijven van 22 April aan de stad Gouda lezen wij o. a.: »waerinne het jammerlyck ende beclagelyck exempel der borgeren tot Rotterdam, ulieden tot eenen gewissen spiegel dienen can, welcke naedat zy zich met schoone ende smeekende woorden hadden laten bewegen om de Spaignaerden inne te nemen, zyn deur

(1) De gruwelen te Zutphen en Haarlem gaat hij niet stilzwijgend voorbij, doch daar had men te doen met eene (naar zijne opvatting) zeer rechtvaardige strafoefening van ketters en rebellen.

(2) Strada en Bentivoglio vermelden het feit in 't geheel niet.

eene dulle, rasende ende onmenschelycke wreeftheit ende beestelycke tyrannye derzelve seer deerlyck vermoort geworden." En de brief van 5 Mei aan Enkhuizen spreekt van »de bloyende wonde uwer nabueren tot Rotterdam, die sy soe jammerlyck ende soe scendelyck bedrogen ende deur valssche dubbelheyt ende logentalighe beloften overredet hebbende, soe wredelyck ende onmenschelyck vermoort ende omgebracht hebben" (1). Zou nu de eene of andere verdediger van Bossu mij toevoegen dat deze aanhalingen niet veel bewijzen, aangezien het in 's prinsens belang was om de zaak zoo zwart mogelijk voor te stellen, dan breng ik in 't geding een brief van Morillon aan Granvelle van den 13 April (2), welke, na vermeld te hebben dat er ruim 400 dooden gevallen waren, daarop laat volgen: »qu'il heut mieulx vullu remectre à ung autre temps, car ce traictement sera cause que toutes aultres villes leur refuseront l'entrée". De laatste woorden zijn karakteristiek. De schrijver, die er niet aan denkt om het feit te ontkennen, zoekt er niet alleen geene verontschuldiging voor, doch hij schijnt het integendeel toe te juichen; alleen, zegt hij, men had het eenigen tijd moeten uitstellen, want nu zou het wel eens nadeelige gevolgen kunnen hebben. Nu, dat heeft Bossu dan ook ondervonden.

In het licht dezer beschouwingen mogen wij, zoolang er geene deugdelijker tegenbewijzen worden aangevoerd, m. i. wel aannemen dat er te Rotterdam door de Spanjaarden schandelijk is huisgehouden.

De tweede vraag is: welke was de houding der regering tegenover Bossu?

Gelijk wij boven zagen, zijn de geschiedschrijvers in

(1) *Correspondance de Guillaume le Taciturne*, III, bl. 43, 52.

(2) *Correspondance du cardinal de Granvelle*, IV, bl. 174.

't behandelen dezer quaestie zeer kort, ja gaan haar eigenlijk geheel voorbij. Gewoonlijk vinden wij vermeld dat »men» aan Bossu den toegang weigerde, en dat »men» met hem een accoord sloot. Kroniekje No. 10 en Bor zeggen dat hij aan de overheid den doortocht verzocht, doch die handelwijze is geheel natuurlijk en prejudiceert niets in dezen. Welk gezag wij aan den schrijver der *Mémoires anonymes*, die beweert dat de regeering het met zich zelve oneens was, moeten schenken, durf ik niet beslissen. Maar als algemeen beginsel zou ik voorop willen stellen, dat wij ons niet te angstvallig aan de berichten moeten houden, of ons bij eventuele tegenstrijdigheden het hoofd breken. Immers hoe zijn de schrijvers aan hunne berichten gekomen? Waarschijnlijk wel door verhalen van personen, die toen ter tijd in de stad waren, zooals misschien met den auteur van kroniekje No. 10 het geval was. Doch zoo deze al op de hoogte konden zijn van de uiterlijke feiten, wat de regeeringsleden onder elkander en met Bossu bespraken, zal hun wel niet geopenbaard zijn geworden. Hoe dikwijls worden gebeurtenissen niet reeds na eenige dagen op verschillende wijze verhaald, en hoeveel te meer kon dit hier niet het geval zijn, waar een dag van verwarring, schrik en oproer gevolgd werd door moord en plundering!

De eenige personen, die ons het best inlichten kunnen, zijn dus de regeering zelve en Bossu. Hoe de eerste de zaak voorstelt, is reeds gebleken: zij deed wat zij kon om Bossu te helpen, doch ondervond tegenstand bij het volk. Een verhaal van het gebeurde van Bossu vinden wij in zijn brief van 9 April aan Alva (1).

(1) Opgenomen als bijlage 39 achter van Vloten *Neerlands opstand tegen Spanje* (1567—1572).

Hij schrijft daar: »Je trouvay beaucoup de menu peuple en armes, lesquels entendans que voulions passer par la ville, dirent aux bourgmestres qu'ils n'y consentiroient jamais; et certes lesdicts bourgmestres y ont fait office de bons serviteurs du roy, ensemble tous les principaulx de la ville, qu'on appelle les schutters, lesquels me offrirent accomectre ceste canaille qui estoit assemblée, et faire entrer les soldats de force; mais comme il estoit jà sur le tard, ne me sembloit convenir les faire mesler les mains, et toute ceste nuyct passé ay été en pied pour apaiser la rumeur, mais n'eust esté possible jusques au jour, que lors ceste canaille a commencé à traicter par les persuasions des bourgmestres de laisser passer les soldats par 25 ou 30." Men ziet, dit verhaal is geheel in overeenstemming met het regeeringsverslag. Bossu had geene redenen om de houding der burgemeesters bij Alva in een gunstiger daglicht te stellen dan met de waarheid overeenkwam, zoodat, waar hij uitdrukkelijk zegt dat de burgemeesters zich hielden als goede dienaren des konings en hem naar vermogen diensten bewezen, wij dat m. i. gerust mogen aannemen.

Ook hetgeen Tassis mededeelt (1), kan eenigszins tot bevestiging strekken: ten langen laatste, zegt hij, kreeg Bossu het „per factionis suae homines", door de lieden van zijne partij gedaan, dat de burgers er toe overhielden om hem binnen te laten. Wat in art. 37 van het regeeringsverslag te lezen staat, n. l. dat de pastoor op last der burgemeesters bij het volk pogingen aanwendde, wordt mede door Tassis bevestigd.

Al wat wij in het verhaal der burgemeesters lezen, kan voorts niet anders doen dan ons versterken in de

(1) J. B. de Tassis, *Comment.*, afgedrukt in C. P. Hoyneck van Papendrecht *Analecta* IV, bl. 147.

meening, dat zij het werkelijk niet Bossu eens waren; de houding door hen voor den 8. April aangenomen, bewijst het voldoende, en het is niet aan te nemen, dat zij dat alles zoo officieel zouden hebben te boek gesteld, als het niet met de waarheid overeenkwam. Ook zou zeker de hertog van Alva hun geen brief van dankbetuiging hebben gezonden, wanneer zij zich niet ten opzichte van hem bijzonder verdienstelijk gemaakt hadden.

Het is zeer te betreuren, dat die brief waarschijnlijk verloren is, althans in het Gemeentearchief is hij niet te vinden; ook de vroedschapsresolutiën van 1572, die allicht een en ander zouden hebben medegedeeld, zijn niet meer voorhanden.

Het resultaat is derhalve, dat wij het hier volgende verhaal als van waarde voor de historie mogen aannemen; dat de grootste nadruk daarin op de handelwijze der regeering wordt gelegd, en er vrij losjes over de latere gruweldaden der Spanjaarden wordt heengegleden, kan ons na het medegedeelde niet meer verwonderen.

Over het handschrift zelf valt niet veel te zeggen. Het is geschreven met eene hand, die mij uit archiefstukken niet bekend is, zoodat de schrijver onbekend moet blijven. Dat mag echter ook van weinig belang heeten, daar wij klaarblijkelijk niet met het werk van den oorspronkelijken opsteller van het verhaal te doen hebben.

Op verschillende plaatsen vinden wij doorhalingen en verbeteringen, die door eene andere hand zijn aangebracht, eens zelfs is eene geheele alinea ingevoegd (no. 30) die klaarblijkelijk vergeten was. Men komt op die wijze allicht tot het vermoeden, dat er eerst een kladopstel vervaardigd is, hetgeen door een ander in het net is afgeschreven, terwijl bij de collationeering de fouten verbeterd werden.

Ook de tijd der optekening valt niet met zekerheid

vast te stellen. Natuurlijk geschiedde zij na 14 April 1572, wijl er van een brief van Alva van dien datum gewag wordt gemaakt, en verder komt het mij onwaarschijnlijk voor, dat het verhaal zou opgesteld zijn nadat het grootste deel der regeeringspersonen uit de stad gevlucht was, hetgeen den 22 Juli geschiedde, toen de stad aan den prins was gebracht. De latere regeering toch had hoegenaamd geen reden om zulk een stuk te doen opmaken. Wij mogen dus m. i. wel aannemen dat het verhaal kort na de gebeurtenis, in allen gevalle vóór het einde van Juli te boek is gesteld. Het doel daarvan zal wel geweest zijn om (gelijk meer geschiedde) het stuk eventueel tot justificatie te kunnen overleggen.

DIE GESCHIEDENISSE BINNEN ROTTERDAM (1).

Voor memorie gestelt by den bailliu, burgemeesters ende wethouders der stede van Rotterdam, beroerende het debvoir by hemluyden gedaen zedert den eersten Aprilis anno 1572, dat tot heurluyder kennisse gecoemen was het arrivement van zeeckere piraten voor die stede van den Briele, ende die inneminghe van dien, omme mijn heer (2) den grave van Boussu, stadthouder ende capiteyn generael van Hollant, eerst wesende op Maese-lantsche sluys ende naederhandt int lant van Voorn te assisteren met alle behouften zijn Genade nodich wesende, item met wat sorge ende diligentie d'voorseyde regeerders ende schutters geduerende d'absentie van de voorseyde grave over Mase, die voorseyde stede van

(1) De eerste twee woorden zijn met andere hand dan die van den schrijver van dit handschrift geschreven; de laatste twee woorden zijn met andere inkt en van dezelfde hand, die de meeste bijvoegingen in het handschrift heeft geschreven.

(2) Deze twee woorden zijn boven den regel met andere hand bijgeschreven.

Rotterdam bewaert ende geconserveert hebben gehadt tegen d' invasie van zeeckere piraten, item wat vliet ende debvoir zyluyden in de wedercompste van den voorseyden stadthouder gedaen hebben op den VIII ende IX^{en} Aprilis omme die Spaensche soldaeten binnen die voorseyde stede te ontfangen.

1. In den eersten, alsoe op den eersten Aprilis, tsavonts omtrent 5 uuyren, zeeckere roup binnen Rotterdam was, datter zeeckere piraten voor die stadt van den Briele gearriveert waeren, sonder dat die burgemeesters eenige seeckerheyte daervan hadden, ende mitsdien nyet (fol. 1 v^o.) seeckerlijck en consten aen mynen heere den stadthouder daervan schryven, soe heeft nochtans die secretaris derselver stede by eenen expressen boede ter paerde zijn Genade van denselven roup geadverteert ende verwitticht.

2. By welcke advertissement zijn Genade vant arriveement der voorseyde piraten d' eerste tydinge ontfangen heeft.

3. Waernae die regeerders voorseyd, omme beter verseeckert te zijn van de warachtichheit van den voorseyden roup ende tydinge, terstondt zeeckere boede ter paerde gesonden hebben gehadt aen de burgemeesters der stede van Schiedam, als naerder den Briele geseten zijnde, ten eynde dieselve burgemeesters, indien zy eenige zeeckerheyte van denselven roup hadden, hemluyden daervan souden willen adverteren.

4. Ende alsoe die boede smorgens omtrent drie uuyren voor antwoorde brachte, dat die voorseyde tydinge binnen Schiedam mede zeer starck was, soe hebben die voorseyde burgemeesters terstondt wederomme (fol. 2) twee paerden (1) gesonden naer Maeslantsche sluys, als

(1) Eerst stond hier: »een paert"; met andere inkt is dit veranderd.

recht over den Briele gelegen, omme int zeecker van de gelegentheynt van allen saecken geadverteert te moegen worden.

5. Waervan die boede wederomme coemende met tydinge, dat mijn heere die stadthouder aldaer was, oeck hebbende brieven van zijnder Genade adresserende aen de burgemeesters van Rotterdam, daerby hemluyden gesegt worde van hondert mannen aldaer te senden, met eenige soetelaars omme tvolck aldaer wesende te victuailieren, soe hebben dieselve regeerders terstondt (eerst daerop gehoort tcollegie vande vroetschap met hemluyden vergadert wesende ten tyde die brieven quaemen) den trom doen roeren binnen der stede van Rotterdam, omme tbelieven ende begeerte van mijn heere den stadthouder voerseyd te volcoemen ende effectueren.

6. Stellende die voorseyde regeerders in alle die poorten ende opt hoeft van de stede voorseyd goede starcke wacht, by daege ende by nachte, omme te precaveren alle inconvenienten, die hemluyden eenichsins souden moegen opcomen ende gebeuren.

(fol. 2 v⁰) 7. Ende hebben voorts die voorseyde regeerders ten selven daege op den middach heurluyder pensionaris aen den voorseyden stadthouder gesonden, omme van hueren ende der stede wegen zyne Genade te presenteren alle dienst ende assistentie, die hemluyden mogelijk was te doen int gheene zyne Genade van hemluyden soude moegen begeren, presenterende oeck die voorseyde pensionaris van stede wegen den dienst van eenen Adriaen Fransz. den Vuyl, heurluyder burger, die hem vermat die tonnen, leggende int gat van de zee, op te nemen, omme by sulcke middelen die rebellen uuyter Maze wylende zeylen ofte andere heurluyden hulpe ende assistentie van buyten brengende, te benemen eene van de principalste teyckens, daerby men bekent die canaelen ende diepten van de inganck van deselve Maze.

8. Waernae op den derden Aprilis eenige soldaeten binnen der stede van Rotterdam aengenoemen zijnde, es eene van de burgemeesters ende die pensionaris derselver stede gereyset naer Maeselantsche sluys aen den voorseyden mynen heere den stadthouder, met hem nemende dvoorseyde soldaeten, ende wederomme presenterende zyner Genade in alles heurluyder dienst.

9. Item op den vierden Aprilis, wesende den goeden Vrydach, (fol. 3) sijn tot Rotterdam smorgens omtrent seven uuyren van Uuytrecht een groet getal van hoeden ende schuyten gearriveert, inhebbende die Spaensche soldaeten tot VIII vaendelen toe, omme denwelcken te helpen verschepen ende victualieren hebben die burgemeesters alle naersticheyt ende debvoer gedaen, sulcx dat dieselve soldaeten van dien daege deur d'assistentie van denselve burgemeesters gecoemen sijn tot Schiedam ende Vlaerdingen by mynen heere den stadthouder voorseyd, alwaer zyluyden beschreven waeren.

10. Ende alsoe die regierders van Roterodam (1) deur bevel van den voorseyden heere stadthouder gedaen hadden zeeckere provisie van broet, kaes, boeter, bier, enz. ende zyn Genade hemluyden bevoelen hadde al tselve binnen Rotterdam te houden, ter tijt ende wylen toe hemluyden gedesigneert ende beteickent soude worden zeeckere plaetse, aldaer men tselve schicken ende senden soude, soe es een van de burgemeesters metten pensionaris op den vijffden Aprilis, wesende den heyligen Paeschavont, snachts omtrent twee uuyren gereyset naer Vlaerdingen, aldaer d'voorseyde grave was, omme van zyne

(1) Eerst stond hier »zyluyden», doch dat is doorgehaald; de woorden »die regeerders van Rotterdam» zyn met eene andere hand boven den regel bijgeschreven.

Genade te weeten, tot wat plaetse zyluyden d'voorseyde victualie souden beschicken ende senden.

11. Waerop zy van zijn Genade ter antwoort ontfangen (fol. 3 v⁰) hebbende, dat men dieselve senden soude naer Heinvliet, zijn zyluyden wederomme nae Rotterdam gereyset, beschickende dat die voorseyde victualie met goet convoy bewaert zijnde, gecoemen es eerst in Heinvliet ende naederhant in de havene van Swarte-wael.

12. Dan die schepen, die die soldaeten aldaer gebrocht hadden, ende dieselve ontladen hebbende, zijn onderschept geweest van de piraten, die dieselve schepen verbrant hebben.

13. Ende alsoe mijn heere die grave van Boussu voorseyd in zijn vertreck naer Heinvliet bevoelen hadde de voorseyde burgemeesters ende pensionaris, dat zyluyden wederomme victualie souden gereetmaecken tegens den tweeden heyligen Paessdach, omme die gesonden te worden als zijn Genade soude ordonneren, soe hebben zyluyden al tselve wel diligentelijck geprocureert ende beschickt gehadt.

14. Dan es tusschen den eersten ende tweeden Paesdach snachts aen hemluyden tydinge gecoemen van Delfshaven ende Schiedam, dat alle die veren tusschen die landen van Hollandt ende van Overmaze met schepen ende schuyten van de piraten alsoe beset waeren (fol. 4) dat zyluyden d'voorseyde victualie nyet en consten bestellen met eenige wynen, die van de burgemeesters van Dordt aen hemluyden gesonden waeren (1), omme mede (2) aen den voorseyden heeren stadthouder overgesonden te worden.

(1) Hier volgt: „dat zyluyden die voorseyde victualie”, doch dat is doorgehaald.

(2) Dit woord is met eene andere hand boven den regel bijgeschreven.

15. Mits twelck es naer voorgaende deliberatie goet ende oerbaer gevonden, dat eene van de burgemeesters reysen soude nae Delfshaven aen eene van de burgemeesters van Delft, die aldaer doen ter tijt was, ende die pensionaris aen den president ende raeden van Hollant, omme met hemluyden respectie een bequaem middel ende expedient te vinden, hoe men die voorsyde victualie aen den voorseyden grave mitte minste peryckel soude moegen beschicken.

16. Dan overmits op denselven tweeden Paeschdach voor den middach zeeckere tydinge quam tot Rotterdam ende oeck nae den middach in den Haege, daer die pensionaris doen ter tijt was, dat die piraten Delfshaven innegenomen hadden, is die voorseyde victualie binnen Rotterdam gebleven, ende hebben die burgemeesters ende regeerders met malcanderen geconcipieert ende geraempt die bequaemste middelen, omme hemluyden tegens die invasie van de piraten te conserveren ende bevryen.

(fol. 4 v^o) 17. Stellende oeck goede wacht in de buytenlande, leggende tusschen het Westersche hoeft ende die Lueven, omme met seker geschut aldaer gestelt die stroomen te bevryen ende te conserveren die buyssen ende coopvaerders, leggende in de Blaecke, van brandt ende gelycke ongelucken.

18. Waernae zyluyden al huer geschut gestelt hebbende gehadt aen de mueren ende poorten, ende die bewaernisse van dien bevoelen nyet alleene zeeckeren bosscheyters, die hem die handelinghe van dien verstonden, maer oeck eenige van heurluyder vroetschappen, die 't ooge hebben souden op die toesicht van tselve geschut.

19. Hebben oeck die voorseyde burgemeesters ten selven daege doen vergaderen die gildens, ende hemluyden voorgehouden, dat zy goeden moet ende couraige souden hebben, omme die rebellen van de Conincklycke Majes-

teyt in cas van eenich overvallen van de stede met gewaepender handt te weeren ende keeren, soe tot dienste van zyne Majesteyt als heurluyder eygen oerbaer ende prouffyte.

(fol 5.) Daerby vougende eenige goede monitiën ende vermaeninge van de inconuenienten daerinne zyluyden geschaeppen waeren te coomen, soeverre die rebellen ende piraten die overhandt tegens hemluyden quaemen te gecrygen. (1)

20. Nae welcke monitiën ende vermaeninghen alsoe zyluyden voor antwoordt ontvinghen, dat d'voorzeyde ghildens tevreden waeren mit alle getrouwicheyt te resisteren d'voorzeyde piraten ende rebellen tot conservatie van de Conincklycke Majesteyt ende huerluyden eere, huysvrouwen, kinderen ende goeden, soe hebben die voorzeyde burgemeesters ende wethouders tegens den avont geordonneert, rontsomme (2) die stede, wacht van de schutters omme tot allen tyde, by nachte ende daege, gereet te wesen die voorzeyde piraten te resisteren ende wederstaen.

21. Continuerende dieselve wacht van den sevenden Aprilis voorzeyd tot den neghenden Aprilis, ende tot dat die Spaensche soldaeten met mynen heere die grave van Boussu binnen der voorzeyde stede gecomen zijn.

22. Item op den voorzeyde 7^{den} (3) Aprilis die bailliu, burgemeesters ende regeerders verstaen hebbende, (fol. 5 v^o) dat binnen der stede van Rotterdam gecoemen waeren eenige Spaensche capiteynen, als naementlijck capityn Baldeus, met eenige van zyne compaignie, ende dat dieselve gelogeert waeren in de Swaene, soe zijn zy-

(1) Met andere inkt is »ge'' er voorgevoegd.

(2) Inplaats van »omme'', dat boven de regel bijgeschreven is, stond eerst »aen''.

(3) Het is niet duidelijk of er 7, dan wel 8 staat; er is in veranderd.

luyden omtrent den avont by hemluyden gegaen, versouckende aen hemluyden raet ende assistentie, in gevalle die piraten hemluyden vervorderden te coomen voor die stede van Rotterdam.

23. Welcke capiteyn ende soldaeten hemluyden ter antwoordt gaven, dat zy tevreden waeren die bailiu, burgemeesters ende die geheele stede te assisteren, presenterende oeck in cas van noot vooren aen die vesten gestelt te worden omme die piraten daervan te weren ende keren.

24. Van welcke goede antwoorde die voorseyde bailiu ende burgemeesters hemluyden groetelick bedanckt hebben gehad.

25. Op den 8sten Aprilis daeraenvolgende omtrent vier uuyren nae den middach, is mijn heere die grave van Boussu mitte cornel van de Spaensche soldaeten binnen der stede gecomen, wiens compste te vooren hemluyden gedenuncieert was by joncker Hendrick Heermale, by zijn Genade (fol. 6) voorgesonden, omme te couragieren den burgemeesters en de burgers tot bewaerensse der stede tegens alle invasie, die doen ter tijt gevonden heeft alle dinge binnen der voorseyde stede in goede ordre te zijn.

26. Dan nae den middach omtrent drie oft vier uuyren (1) (soet heilige dach was, ende dat viele van den gemeenen volcke ende rapaillie van dien wel by drancke was, (alst gemeenlick des heiligen daeges nae den middach gebeurt) soe es een groet getal van deselve rapaillie gecoemen voor die Oestpoorte met waepenen, roupende ende crytende dat zy nyet en wilden toestaen, dat die Spaensche soldaeten binnen die stede souden coomen.

(1) Eerst stond hier: »drie», doch dit is doorgehaald, waarboven eene andere hand had geschreven: »vijff», ook dit is weer doorgehaald, en veranderd in: »drie oft vier» met de hand van al. 33.

27. Mits twelck hebben die burgemeesters terstondt hem by zijnder Genade gevonden, versouckende aen dieselve zyne Genade op alles ordre te stellen ende hemluyden te helpen appaiseren die tumulten by een hoop rapaillie, staende voor die voorseyde Oestpoorte, gemo-veert tegens wille ende danck van de voorseyde burgemeesters.

28. Die welcke regeerders omme daerinne beter (fol. 9 v⁰) versien te werden by assistentie van de besten ende vroeden der voorseyde stede, hebben deur last ende bevel van zijn Genade terstondt doen coomen by zijn Genade die hooftmans van de (1) schutteryen ende gildens, denwelcken by zijn Genade voorgehouden zijnde, ofte zy gesint waeren die Spaensche soldaeten inne te laeten, was by hemluyden daerop ter antwoordt gegeven, dat zyluyden nyet alleen tevreden waeren dieselve Spaensche soldaeten inne te laeten, maer oeck den voorseyden stadthouder alle hulp ende assistentie te doen omme die voorseyde canaille by de Oestpoorte staende te verdryven ende verjaegen.

29. Welcke goede antwoorde dvoorseyde mijn heere die stadthouder mede ontfangen hebbende van eenige van de gemeente, versamelt wesende opt Marcktveldt, is een (2) van de burgemeesters gegaen mette sluetelen aen de Oestpoorte omme die poorte te oopenen.

30. Maer alsoe dieselve burgemeester coomende omtrent die mole, staende omtrent die Oestpoorte, gheen audientie en conde cryghen van den canaille aldaer ver-

(1) Deze drie woorden zijn met eene andere hand boven den regel bijgeschreven.

(2) Dit woord is met eene andere hand boven den regel bijgeschreven.

gadert wesende, soe is hy wederomme gekeert om tselve mynen heere den stadthouder te rapporteren.

31. (fol. 7). Welcken heeren stadthouder hem te gemoet coomende omtrent die herberge van den Valcke, heeft zijn wedervaren gerelateert, ende is sulcx zijn Genade selffs by die voorseyde canaille gereden (omme dieselve te vermorwen ende met goede redenen te onderrechten ten fyne zy desisteren souden van haere quaede voorne- men) dan zijn Genade voorseyd en heeft dvoorseyde canaille nyet connen alsnoch met eenige redenen verwin- nen, ende daeromme zijn Genade wederomme gekeert zijnde nae zijn logys, heeft aldaer ontboeden gehadt diegheene, die die wacht ende bewaerenisse van tship van oorloghe, leggende in de havene, bevoelen was, omme van hemluyden mede te weten, hoe zyluyden ge- moet ende gesint waeren, die daerop mede zijn Genade geantwoordt (1) hebben tot zijn Genade contentemente.

32. Ende gemerct den avont genaecte, sonder dat de burgemeesters met mynen heere den stadthouder consten van deselve rapaillie van den gemeenen volcke obtineren, dat zy hemluyden tot stillicheyte ende obedientie van de magistraet begeven souden (2) ende gehengen ende ge- dogen, dat die Spaensche soldaeten deur die stede souden passeren, soe hebben die burgemeesters aen de Oest- ende Delfsche poorten van de stede gesonden diversche vic- tualien van broet, bier, caes ende andre diergelycke, omme die soldaeten voor den avont te victualleren ende spysen.

33 (3). Ende hebben daernaar die scutters hem gevonden

(1) Eerst stond hier: »geadvertteert», doch dat is doorgehaald.

(2) Dit woord staat met eene andere hand boven den regel geschreven.

(3) Dit geheele artikel is met andere hand aan den voet der bladzijde geschreven.

by zijn Genade buyten die Delfsche poorte, ende hebben aldaer andermael zyn Genade gepresenteert te assisteren met lijff ende goet, omme die rapaille van den volcke, staende by de Oestpoorte, vandaer te verdryven ende die Spaensche soldaeten inne te doen comen, welcke hertelicke presentatie ende goetwillicheyt zijn Genade danckelijck (1) aengenomen ende geaccepteert heeft.

(fol. 73 v^o) 4. Ende zijn alle die schutters gebleven aen de vesten ende poorten continuerende heurluyder wacht tot den daege toe, sulcx zyluyden altijd te vooren gedaen hadden.

35. Waerna smorgens tusschen drie ende vier uuyren hebben die burgemeesters hem wederomme gevonden by den voorseyden Grave, omme met zijn Genade te communiceren ende resolveren by wat bequaeme middelen men dvoorseyde soldaeten voor die Oestpoort leggende binnen der stede soude innelaeten, sonder eenige commotie onder den gemeenen volcke te maecken (2) ende aleer die van den rapaillie vermerdert souden werden.

36. In welcke deliberatie mijn heere die Grave voor al begerende te verstaen ofte zyne Genade hem wel mochte betrouwen op die schutters, ende daerop by den burgemeesters zijn Genade onderrecht zijnde, dat zijn Genade van heurluyder getrouwe assistentie, hulpe ende bystandt hem mochte houden vastelijck verseeckert ingevalle den noot tselve vereyschen soude, soe zijn terstondt die schutters deur bevel van zijn Genade gecoemen voor die herberge van den Swaen, alwaer zyne Genade gelogeert was, omme met hem te gaen by die rapaillie van den volcke, staende (fol. 8) voor die voorseyde poorte, ende

(1) Hier volgde »genomen», doch dit is doorgehaald.

(2) Deze twee woorden zijn met andere hand vóór den regel bijgeschreven.

dieselve andermael met alle middelen te induceren, omme hem te vertrecken van deselve poorte, opdat die Spaensche soldaeten binnen der stede souden moegen coomen ende passeren.

37. Middelertijt dat die schutters voorseyt mit malcanderen vergaderden, hadden die burgemeesters gesonden den pastoer der voorseyde stede aen de voorseyde Oestpoorte omme die rapaille van den volcke aldaer wesende met goede ende godtsalige middelen ende vermaningen te induceren ende brengen totte obediencie die zyluyden heurluyder magistraet ende overheyt schuldich waeren, ten fyne zyluyden souden volcoemen tbevel van mijn heere den stadthouder ende de regeerders van der stede, ende heeft die voorseyde pastoer soe veele gedaen by assistentie van de borgemeesters ende raeden der voorseyde stede, dat dieselve gemeente hem heeft begonst te laeten geseggen, dat men die poorte openen soude ende die soldaeten in een cleyne getalle laeten passeren.

38. Waernaer zijn Genade gegaen zijnde aen de Oestpoorte hebben aldaer die burgemeesters met alle behoerlycke reverentie zijn Genade gepresenteert ende geleverd gehadt die sluetelen van de voorseyde Oestpoorte, omme die geopent ende die Spaensche soldaeten daerinne gelaten te werden, naer zijn Genade believen.

(fol. 8 v^o) 39. Dan zijn Genade heeft dieselve sloetelen denselven burgemeesters gerestitueert, ende hebben die bailliu, burgemeesters ende regeerders wederomme veele ende diversche remonstrantie gedaen den voorseyden van den gemeenen; dat zy hem geven souden tot behoerlycke obediencie, ende hebben eyntelijck soe veele gedaen, dat die poorten by den bailliu geopent zijn geworden omme die Spaensche soldaeten innegelaeten te worden.

Ende zijn dieselve soldaeten terstondt daerdeur begonst inne te coomen.

40. Dan alsoe men dieselve gemeente ende rapaillie van dien voorgehouden hadde, dat dieselve soldaeten alleen in cleyne getalle die stede passeren souden, ende nae datter een zeecker getal van soldaeten, by raeming omtrent 30 ofte 40 in de stede gecoemen was, soe hadden eenige van denselve rapaillie hem vervordert ende gepoocht die poorten wederomme toe te houden ende beletten het voorder incoemen van deselve soldaeten, ter tijt ende wyle die ingelaten gepasseert souden zijn.

41. Welcke beletters zijn terstondt by den soldaeten, die met een gedruys voorts die poorte indrongen, nedergeleyt, ende hebben dieselve soldaeten daernae terstondt het marctvelt, poorten ende vesten innegenomen ende het geschut op die vesten ende tship van oorloge wesende offgeschoeten, ende eenige van de borgers op die straeten ende vesten vindende in de furie nedergeleyt.

(fol. 9) 42. Hebben oock eenige van de soldaeten alle die straeten op ende nederwaerts gelopen met heure wapenen, ende een goet getal van burgers (die nyet by die Oestpoorte waeren, ende oock goet debvoir gedaen hadden by die rapaillie van den volcke omme die soldaeten inne te laeten) van leven ter doot gebrocht, tot groet achterdeel van de stede.

43. Waernae heeft zijn Genade dieselve soldaeten doen logeren binnen der stede voorseyt, waerinne die regeerders derselver stede alle behoorlycken debvoir gedaen hebben, doende dieselve soldaeten logeren ende tracteren by den burgers tot heurluyder goede contentemente.

44. Ende hebben voorts dieselve regeerders daernae in absentie van zijn Genade (vertrocken zijnde op den 10 April snachts omtrent twee uuyr (1) met die Spaensche

(1) Dit woord staat met eene andere hand boven den regel bijgeschreven.

soldaeten, omme Delfshaven wederomme in te nemen ende te recuvreren van de piraten, die tselve innegenomen hadden) middelertijt als zijn Genade over die Maze was goede toezicht gedraegen tot bewaerenisse van deselve stede, daerinne zijn Genade, gerecuvereert hebbende die Delfshavene, met de soldaeten wederomme gecoemen es tot zijnder Genade goede contentemente.

45. Soe dat zijn Genade van alle het goede debvoir by den regeerders gedaen int bewaeren der voorseyde stede ende int gundt (fol. 9 v^o) hyervoren verhaelt es, d' Excellentie van den hertoch van Alva geadverteert hebbende, dieselve Excellentie van den hertoch gratieuse brieven aen deselve regeerders ende schutters geschreven heeft, hemluyden bedanckende vande goede affectie tegens zyne Majesteyt, ende het goede debvoir by hemluyden gedaen int bewaeren der voorseyde stede tegens alle invasie van de piraten, breder blyckende by dieselve missive van date den 14 Aprilis anno 1572.

In een ten Gemeentearchieve aanwezig handschrift van van Alkemade, allerlei aantekeningen bevattende over oude gebruiken en geschiedenissen (Rga. No. 45) vinden wij op fol. 145 een gedicht op de boven verhaalde gebeurtenissen, hetwelk hier mede een plaats moge vinden:

DIE MOORD DER SPANJAARDEN BINNEN
ROTTERDAM BEGAAN (1).

Een liedeken van de moord tot Rotterdam, op de wyse van den 79 Psalm.

I

- O broeders hoort een klagelyke zange
Een wreede moord geschiedt zeer onlange

(1) In marg. links staat: »Ziet M. S. Gedigten der troublen pag. 244.»

In Holland schoon tot Rotterdam bedreven
 Waar menig persoon onnozel lieten 't leven.
 Den negenden April
 Hoorde men een groot geschil,
 's Morgens omtrent zes ueren
 Al van de Spanjaards wreed,
 Diewelke daar zeer heet
 Veel borgers gingen verscheuren.

II

Bossu den Heer woude daarbinnen wezen
 Tot zijn vermeer om den Spanjaards misprezen,
 't Fourieren daar wouden de borgers niet lyden
 't Welk hy nam zwaar, weinig tot haar verblyden.
 Hy maakte een verbond,
 Zoodat hy terstond
 Met zijn volk zou doortrekken.
 Die burgers zijn verdooft
 En hebben hem gelooft,
 Dus zijn valsheyd ging ontdekken.

III

Als hy in was met zijn Spaansche landsknegten
 Begonnen die ras te schieten en te vegten.
 Een wreede daad die liet hy haar gedogen
 Mits dat hy tot smaad die Spanjaarts moord liet pogen.
 Zy bruykten daar geweld
 Tegen menig arm held,
 Die zy dooden fellijk,
 Dus veele onbedugt
 Deerlijk namen de vlugt
 Vrezende de dood snellijk.

IV

Men heeft geraamt by hondert vijftig dooden,
 Die zy verzaamt begroeven als de snooden,

In putten wijd worpen zy ze als beesten,
 Dus wie gy zijt, wilt volstandig voleesten.
 Och, denkt wat een geklag
 Was daar op dien dag.
 Wat penne zoud mogen beschryven
 Van vrouwen en kinders,
 Die lieten haar winders,
 En mosten onnozel blyven.

V

Gy Princen fier, Bossu die magt bedenken
 Al meent hy hier d'onnosele te krenken,
 Hy zal voor God rekening moeten wyzen
 Mits hy 't gebod gaat veragten en mispryzen.
 Daarom, gy broeders vroed,
 Wilt God nu bidden goed,
 Opdat hy ons wil sparen,
 Nu ook niet en bezwijk
 En van des duyvels rijk
 Voorzigtig wilt bewaren.

Castijt sonder verwijt.

P. STEERLINCK.

ONKOSTEN VOOR EEN ESCORTE VAN
 DEN KONING VAN ENGELAND.

31 October 1735.

Is nae voorgaende deliberatie goedgevonden dat voor yder persoon van 't Escorte, 't geen alhier is gekomen om op den koning van Engeland te wagten, in derselve Herreberg by deese stad sal werden betaalt daegelyks drie stuyvers voor 't bedde, en voor yder paerd van hooy en stroo ses stuyvers en voor haever gelyke ses stuyvers.

Resolutien en Dispositien van Burgemeesteren van Rotterdam, Reg. No. 6, bl. 155.
